

Rasespesifikk avlsstrategi for engelsk setteren

Foto: Morten Risstad

**Norsk
Kennel Klub**
HUNDEEIERNES ORGANISASJON

Innholdsfortegnelse

1.	Om RAS.....	3
2.	Overordnet mål for rasen	3
3.	Rasens historie	3
4.	Rasens populasjon.....	4
4.1	Overordnet mål.....	4
4.2	Populasjonsstørrelse	4
4.3	Gjennomsnittlig kullstørrelse	6
4.4	Bruk av avlsdyr	6
4.5	Effektiv populasjonsstørrelse	8
4.6	Innavlsgrad.....	9
4.7	Innhenting av avlsmateriale fra andre land.....	10
4.8	Kortsiktige og langsiktige mål.....	11
4.9	Tiltak for å nå målene	11
5.	Adferd.....	11
5.1	Overordnet mål.....	11
5.2	Status adferd.....	11
5.3	Kortsiktige og langsiktige mål.....	12
5.4	Tiltak for å nå målene	12
6.	Jaktegenskaper og jaktprøver	12
6.1	Overordnet mål.....	12
6.2	Dagens situasjon.....	12
6.3	Jaktlyst.....	14
6.4	Viltfinnerevne og viltfinnerindeks	15
6.5	Tomstand og fuglebehandling.....	16
6.6	Kortsiktige og langsiktige mål.....	19
6.7	Tiltak for å nå målene	19
7.	Helse	20
7.1	Overordnet mål.....	20
7.2	Sykdommer i rasen.....	20
7.3	Hofteleddsdysplasi (HD)	20
7.4	Ceroid Lipofuscinose (CL)	21
7.5	Progressiv retinal atrofi (PRA)	21
7.6	Hypotyreose og kløløsning	21
7.7	Andre sykdommer	21
7.8	Kortsiktige og langsiktige mål.....	22
7.9	Tiltak for å nå målene	22
8.	Eksteriør.....	23
8.1	Overordnet mål.....	23
8.2	Dagens engelsk setter.....	23
8.3	Kortsiktige og langsiktige mål.....	24
8.4	Tiltak for å nå målene	24

---

1. OM RAS

NKK har vedtatt at alle raser skal ha en rasespesifikk avlsstrategi (RAS). RAS skal bidra til tydelige definisjoner av målene klubbene har for rasen sin og strategien for å nå disse. RAS for engelsk setteren er i hovedsak utarbeidet av NESK, med innspill fra medlemmer og oppdrettere.

Dokumentet skal være et verktøy for engelsk settereiere og oppdrettere som motiverer til å arbeide samlet mot et felles mål om å bevare og forbedre rasen i et langsiktig perspektiv. RAS vil revideres hvert 5. år.

2. OVERORDNET MÅL FOR RASEN

Vår målsetning er å bevare og forbedre engelsksetterens gjennomsnitt for følgende egenskaper i prioritert rekkefølge:

- Gemytt
- Jaktegenskaper
- Fysisk helse
- Eksteriør

For jaktegenskaper vil det i strategiperioden til RAS rettes et spesielt fokus på at engelsk setteren i løpet av kommende generasjoner skal opprettholde eller forbedre rasens gjennomsnitt for jaktlyst, samt at engelsk setteren skal bli djervere i fugl og stå mindre tomt.

3. RASENS HISTORIE

Setterrasene antas å stamme fra spanielen, som kom til de britiske øyer på 1200-tallet. Rundt 1500 hører vi om hunder som tar stand på trykkende fugler. Etter hvert ble mer langlemmede hunder krysset inn. Avlen kom inn i en stabil periode, og omkring 1750-1800 hører vi for første gang om egne setterstammer som holdes rene og gjør stor nytte som jakthunder.

I Tyskland, Danmark og Sverige jaktet man tidlig med stående hunder, såkalte hønsehunder. Danske jegere brakte med seg slike hunder til jakt i Norge. Men det var først rundt 1850, da de engelske "gentlemen" tok med sine settere hit til landet, at interessen for denne form for jakt ble vekket her hos oss.

Den moderne engelsk setter, slik vi kjenner den i dag, er i første rekke en enkelt manns verk, Edward Laverack (1798 - 1877). Han grunnla sin stamme på de "settere" han i 1825 fikk av presten Harrison, og som var et resultat av Harrisons innavlsarbeid over 30 år. Disse hundene hadde blod fra datidens forskjellige setterstammer, blant annet spanske jaktspaniels og franske og tyske langhårete hønsehunder.

Etter over 40 års konsekvent innavl på avkom etter setterne Ponto og Moll fremsto Laveracksetteren som en meget ensartet type; den var seig og utholdende og særdeles godt skikket til det den var avlet frem mot, nemlig rypejakt i de skotske "highlands". Laverack opplevde å få sin egen personlig utarbeidede standard anerkjent av "The English Setter Club" som den offisielle standard for engelsksetter.

Laveracks kennel ble senere overtatt av waliseren R. Purcell Llewellyn, som videreførdet stammen med den samme målsetting for øye. Man sier at den moderne, sosiale engelsk setter ble skapt av Llewellyn, som la avgjørende vekt på at engelsk setteren ikke bare skulle være en fantastisk jakthund, men at den skulle være både funksjonell og vakker, og fullt ut tilfredsstillende eksteriørstandardens krav.

Llewellyns målsetting om en "dual purpose dog" har alltid vært grunnpilaren i de nordiske setterklubbens avlsarbeid. Og nettopp dette at engelsk setteren først og fremst er en hund utviklet for krevende høyfjellsjakt, men at den samtidig er vakker og sosial, gjorde den tidlig populær og etter hvert til den mest populære stående fuglehundrasen her i Norge.

4. RASENS POPULASJON

4.1 Overordnet mål

Tilstrekkelig genetisk variasjon og en sunn forvaltning av engelsk setteren som rase skal sikres ved at den effektive populasjonsstørrelsen holdes over 200. Den gjennomsnittlige innavlsgraden over en 5-årsperiode skal ikke overstige dagens nivå på 3%.

4.2 Populasjonsstørrelse

Figur 1 viser antall norskfødte, NKK-registrerte valper de siste tretti årene. På overordnet nivå har det vært fallende registreringstall siden slutten av 1980-tallet. Fra 2011, da det ble født oppunder 900 hunder, var det noen år ytterlig fallende tall fødselstall før det fra 2015 igjen var noe stigning og i 2020 ble det registrert 925 engelske settere.

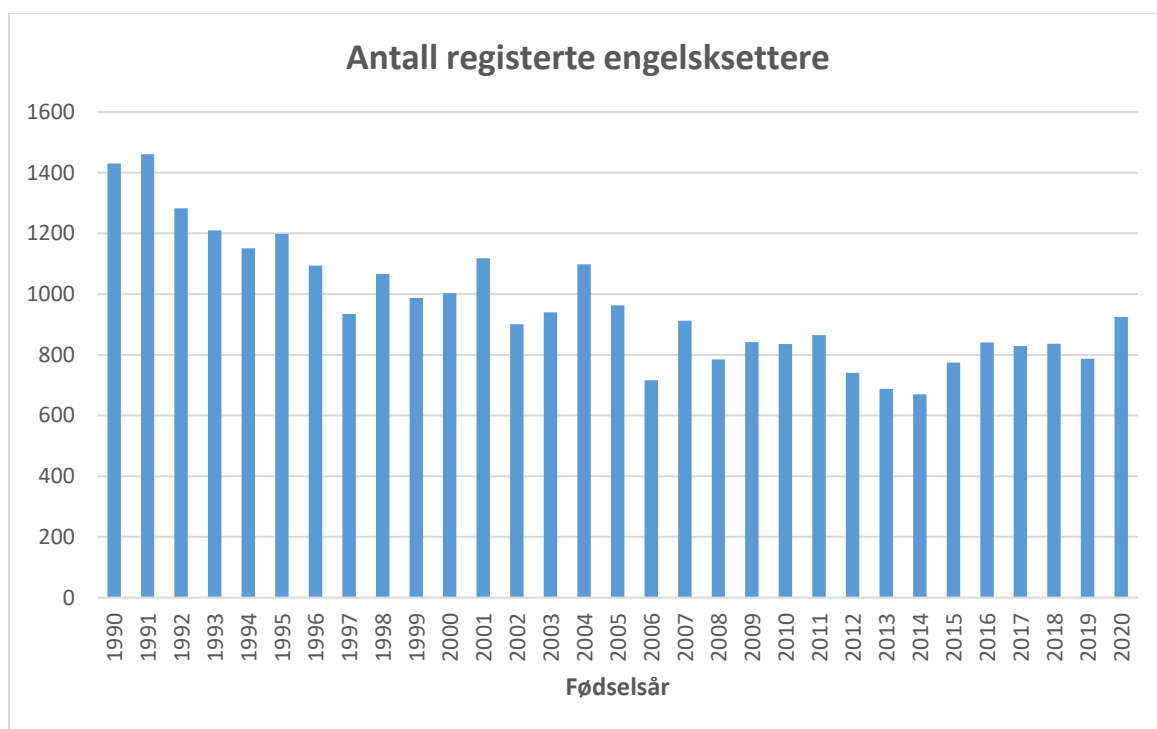

Fig. 1 – Antall registrerte engelsksettere

Den prosentvise andelen som kjøper engelsk setter har falt fra 1980 til i dag. På 80-tallet valgte ca. 45% av de som kjøpte stående fuglehund en engelsk setter, nå har det jevnet seg ut på ca. 30%.

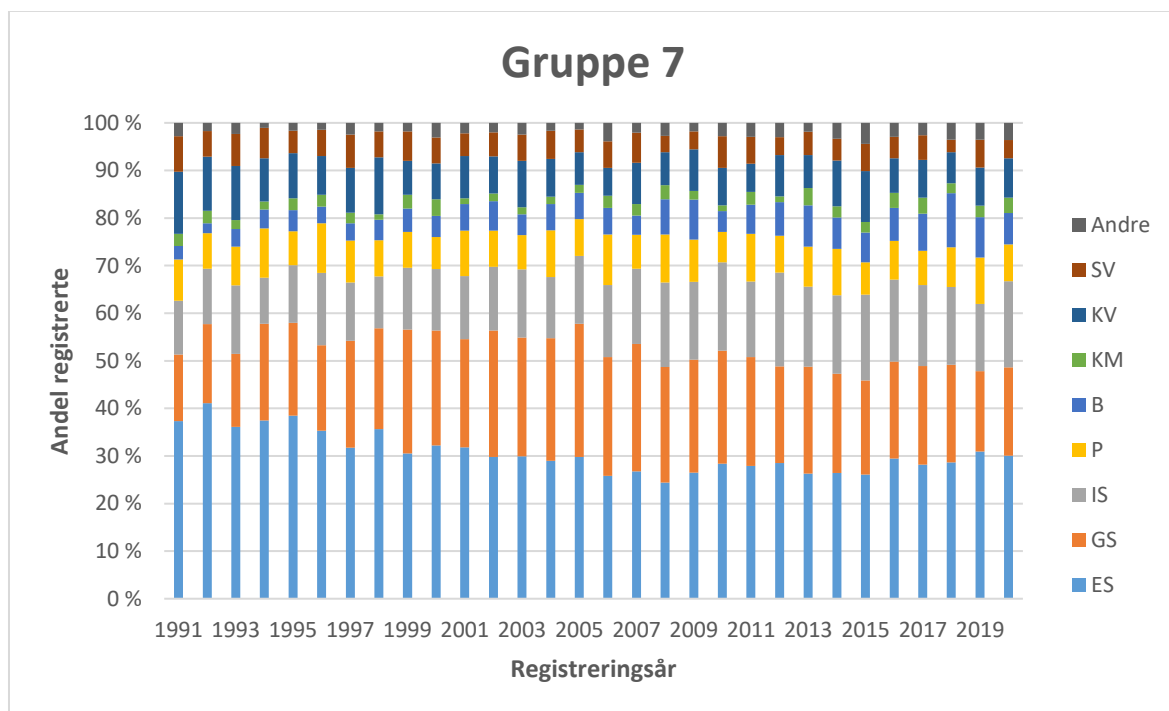

Fig. 2 – Andel registrerte hunder i gruppe 7

4.3 Gjennomsnittlig kullstørrelse

Figur 3 viser antall norskfødte, NKK-registrerte valper i perioden fra 1995 til 2020. Laveste gjennomsnittlig kullstørrelse i denne perioden har vært 5,57 valper per kull. Kullstørrelsen har variert fra 5,57 valper per kull i 1996, til 6,5 valper per kull i 2020. Det høyeste gjennomsnittlige kullstørrelsen ble målt i 2009 med nesten 6,6 valper per kull.

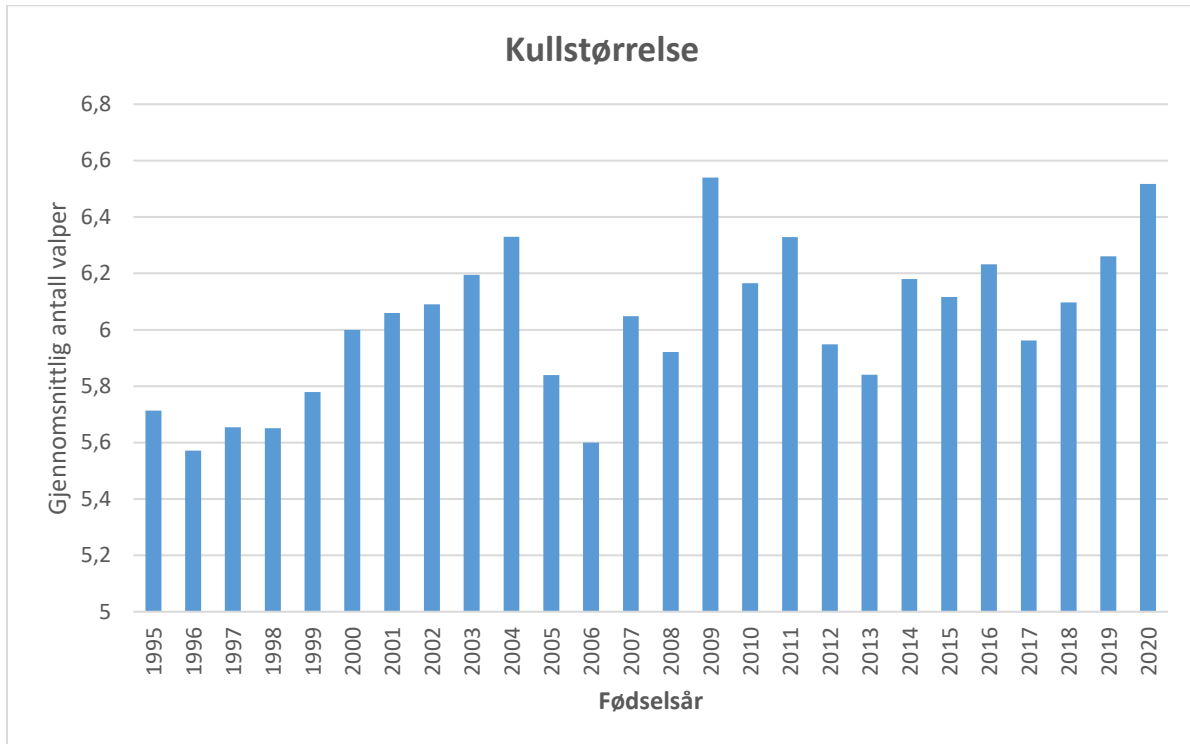

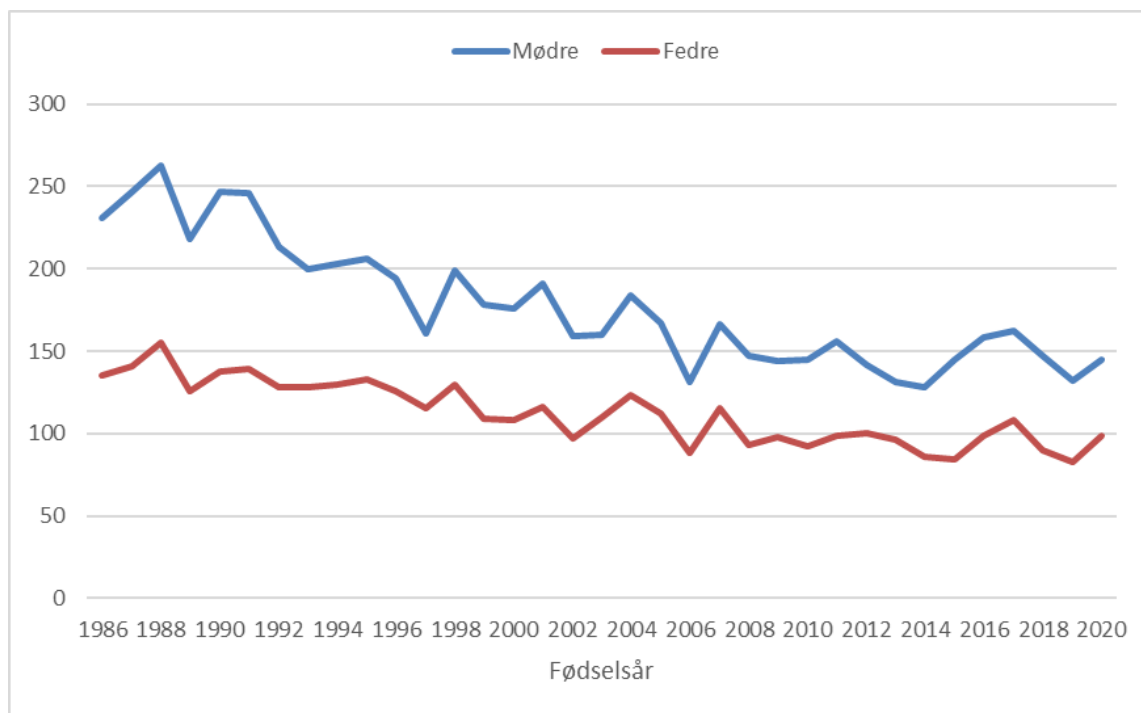
Fig. 3 – Kullstørrelse

4.4 Bruk av avlsdyr

I forhold til NKKs retningslinjer er det lite som begrenser hvilke hunder som benyttes i avl. Ansvar for å vurdere hvilke kvaliteter det enkelte individ har som avlsdyr hviler på den enkelte oppdretter. Av 149 valpekull i 2020 var hele 92 av kullene etter foreldre der begge foreldrene var premiert på jaktprøver. Kun 14 var fra kull der ingen av foreldrene var jaktpremiert.

Figur 4 viser en oversikt over antall foreldredyr brukt i avl og vi ser at tallene fra 1980-tallet til i dag er synkende. Det indikerer at avlen nå er spredd på flere hannhunder.

Normalt sett har en tisper kun ett kull i året. Tidligere ble det brukt færre hannhunder per tisper, mens vi ser en stabilisering fra midten av 90-tallet som indikerer at det brukes flere hannhunder per tisper. Denne utviklingen er positiv.

Fig. 4 – Antall foreldre over tid

Hannhunder som er født etter 2000 har totalt 11618 avkom. De 30 mest brukte hannene er listet opp nedenfor. Disse har samlet 3481 avkom, noe som utgjør 39 % av fødte valper i dette tidsrommet. I tabellen så er antall etterkommere listet, dvs. hvor mange som har denne hannhunden i sin stamtavle.

Far	Reg.nr	Født	Avkom	Etterkommere
Berkjestølen's Hi-treff	11662/00	2000	217	3566
General Sniff Av Skåpleinun	NO47435/12	2012	190	349
Black	LOI02/114825	2002	176	3710
Limingruet's Hi-Troll	21553/06	2006	175	1080
Heegårds Granit	DK05547/2012	2012	153	180
Sørboølfjellet's Zizou	13984/07	2007	139	484
Blå Vegen's Raid	04885/00	2000	135	821
Berguglas Hi-trøkk	07029/06	2006	131	610
Giddes J Tarra	SE22113/2014	2014	120	177
Nordvestjyden's Z.bassino	DK22836/2005	2005	119	712
Simo's Johsi	NO53081/09	2009	118	635
Gallok's Kustus	07124/05	2005	114	824
Smølarypa's Texas Hold'em	NO37940/11	2011	109	245
Axel De Valpanaro	LOI02133530	2002	109	242
Rotuas Athos Fra Juni	07737/04	2004	107	458
Knutsvollens Hi-tex	NO51753/13	2013	107	127
Totti	20417/06	2006	104	363
Østkysten's Vito	DK24271/2008	2008	102	1065
Tarpan's Indy	23979/05	2005	102	244
Heegårds Engo	DK05548/2012	2012	99	122
Hågakollen's Tor	08060/05	2004	95	151

Løvenskarets Birk	NO37030/11	2010	94	195
Nordvestjyden's Flaks	DK10119/2011	2011	90	515
Østheia's Pep av Sørbølfjellet	NO42717/15	2015	89	89
V' Luca Du Mas D'eyraud	LOF177682	2004	85	892
Slottvidda's I M Ramses	10327/07	2007	85	227
Seterfjellet's Calli	NO46392/12	2012	84	189
Skinnalias Tee	NO31661/11	2010	81	115
Kvernmomarka's Troll	20407/02	2002	78	275
Valera's Hi-Strå	NO37143/16	2016	74	77

4.5 Effektiv populasjonsstørrelse

Effektiv populasjonsstørrelse for en rase er et mål på hvor mange ubeslektede hanndyr og hunndyr som bidrar med gener til neste generasjon. Fordi man som regel har en skjev kjønnsfordeling av avlsdyr (få hanndyr og mange hunndyr) er den effektive populasjonsstørrelsen som regel vesentlig lavere enn det faktiske antall dyr i rasen.

Hos engelsk setteren er en sterk seleksjon på jaktegenskaper med på å begrense antallet avlshunder som blir brukt i hver generasjon, samtidig som det tas hensyn til gemytt og helsestatus ved valg av avlsdyr. Dette fører til en reduksjon av den effektive populasjonsstørrelsen, og en økning av innavlsgraden i populasjonen. Utfordringen for en brukshundrase som vår, er å finne en optimal balanse mellom avlsmessig fremgang gjennom seleksjon og en så liten innavlsøkning som mulig. Bruk av avlsdyr fra utlandet og import av utenlandske avlshunder til Norge påvirker den effektive populasjonsstørrelsen i positiv retning. Med fallet rasen har hatt i antall fødte valper er det naturlig at det også har vært et fall i effektiv populasjonsstørrelse.

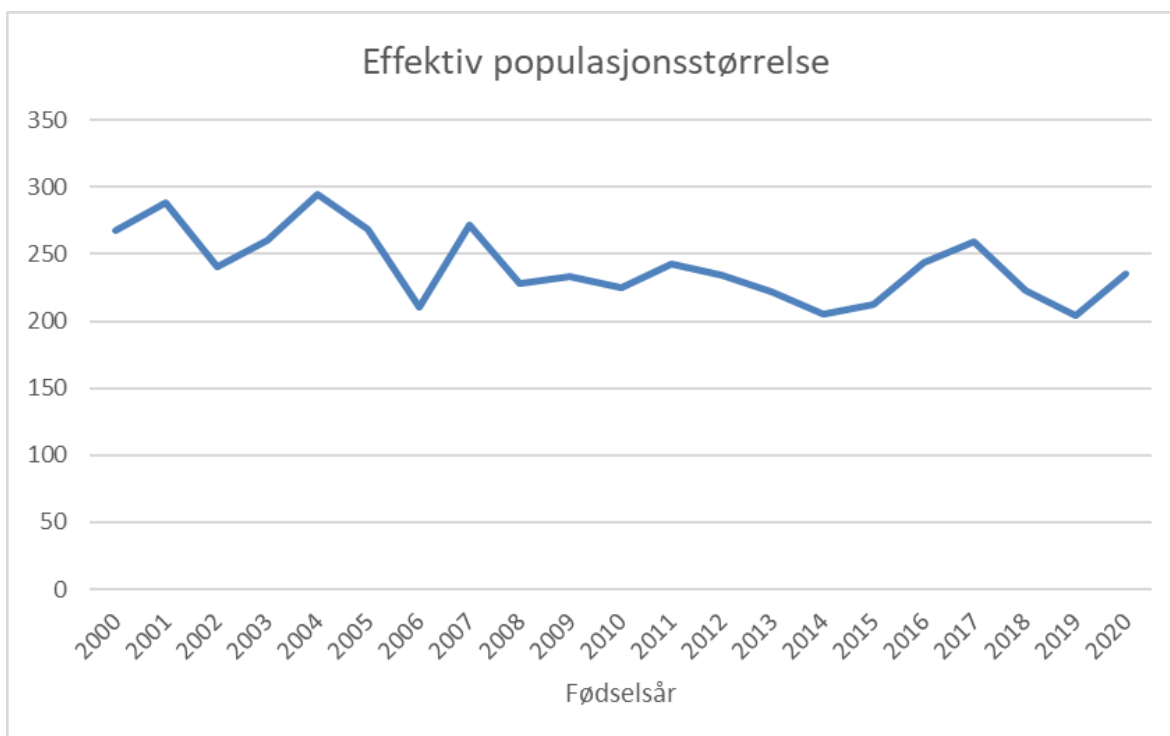

Fig. 5 – Effektiv populasjonsstørrelse

4.6 Innavsgrad

NKK skriver i sine etiske grunnregler for avl og oppdrett at matadoravl og sterk innavl bør unngås. De samme grunnreglene slår fast at det ikke skal foretas parringer mellom far/datter, mor/sønn, søsken og tilsvarende tette parringer (innavsgrad $\geq 25\%$). En tommelfingerregel når det gjelder avl er at en hannhund ikke bør være far til mer enn 5% av sin generasjon (regnes som en periode på 5 år), helst ned mot 3% i en stor rase.

Det er ingen engelsk settere født etter år 2000 som er fedre til mer enn 5% av populasjonen, men det er fem hunder som er fedre til mer enn 3% av populasjonen over en femårsperiode, og det har inntruffet åtte ganger fordelt på disse fem hundene.

- Berkjestølen's Hi-treff har 217 avkom og var far til 4,6% av populasjonen i periodene 2002-2006 og 2003-2007.
- General Sniff av Skåpleinun har 190 avkom og han var far til 4,6% av populasjonen i perioden 2014-2018 og til 3,6% i perioden 2015-2019.
- Limingruet's Hi-Troll har 175 avkom og han var far til 3,6% av populasjonen i periodene 2010-2014 og 2011-2015.
- Heegårds Granit har 153 avkom og han var far til 3,5% av populasjonen i perioden 2016-2020.
- Berguglas Hi-trøkk har 131 avkom og han var far til 3,2% av populasjonen i perioden 2008-2012.

Avlsrådet fikk for noen år tilbake beregnet en slektskapsindeks, som gir et mål på slektskap mellom hunder i populasjonen. Denne beregningen tar for seg hver enkelt hund i populasjonen, og beregner innbyrdes slektskap basert på stamtavlen 10 generasjoner bakover. Dess høyere slektskapsprosenten er, dess større sjanse er det for at den genetiske variasjonen er liten. Beregningene viser at det innbyrdes slektskapsforholdet sank noe frem mot 2017, til tross for at avlshunder fra enkelte linjer har et stort antall avkom. Noe av grunnen til dette er trolig import av nye, ubeslektede avlsdyr som NJCH NMFHh06 Black, NJCH V' Luca Du Mas D'eyraud, NJCH og Nordvestjyden's Z.Bassino.

Nedenfor er gjennomsnittlig innavsgrad for valper født per år. I årene etter 2017 har vi fått en økning i slektskapsforholdet igjen.

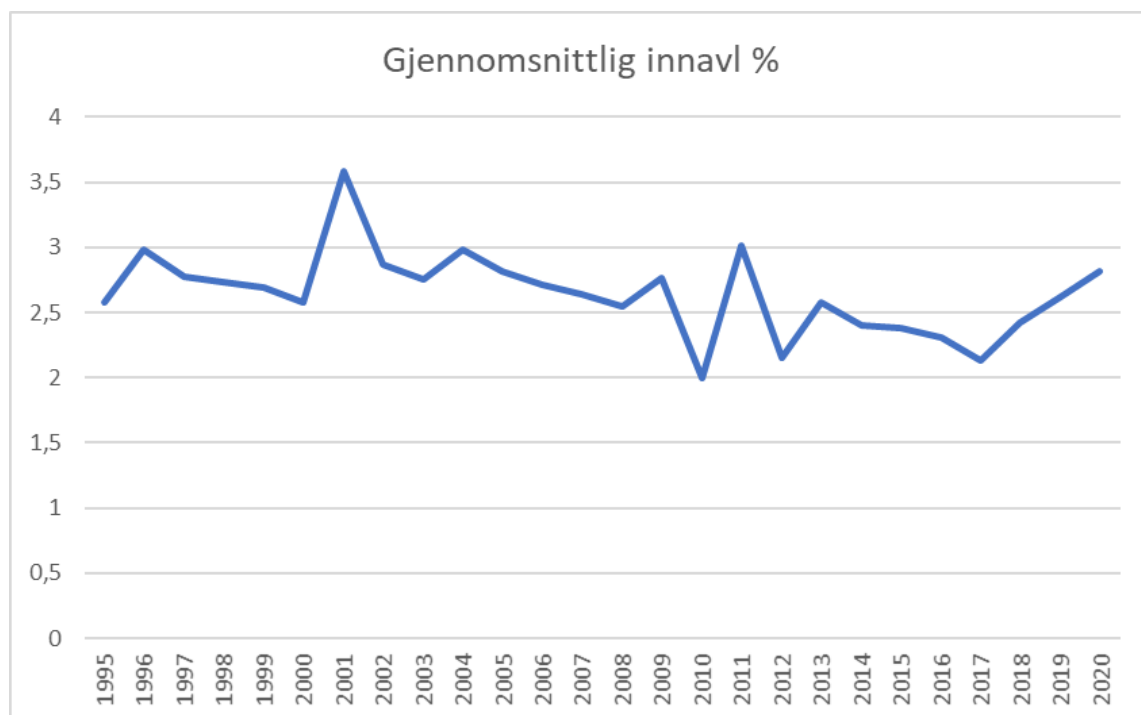

Fig. 6 – Gjennomsnittlig innavsgrad

4.7 Innhenting av avlsmateriale fra andre land

I tillegg til den norske populasjonen har vi mindre populasjoner både i Sverige og Danmark hvor det utveksles hundemateriale jevnlig. Tidligere har vi hatt en betydelig import fra USA, og i de senere årene også mange fra Sør-Europa og da spesielt fra Italia som har en stor populasjon av engelske settere.

I 2019 ble det født 13170 engelske settere i Italia, i Frankrike 5200, i Spania 4040. Til sammenligning ble det født 785 i Norge, 139 i Sverige og 92 i Danmark.

Figur 7 viser en oversikt over antall importerte engelsk settere til Norge fra EØS-området og USA (1%).

Den norske populasjonen er i likhet med den svenske og den danske godt kontrollert ved at en stor andel av hundene er stilt både på jaktprøve (36%) og på utstilling (35%). Dette har blant annet gitt et godt grunnlag for avkomgransking av våre avlshunder.

Populasjonen ellers i Europa avviker ikke vesentlig fra den norske, verken i eksteriør eller når det gjelder bruksegenskaper. Showsettertypen, slik den beskrives i standarden i rasens hjemland England, er svært lite utbredt i Norge og ellers i Norden, bortsett fra i Finland.

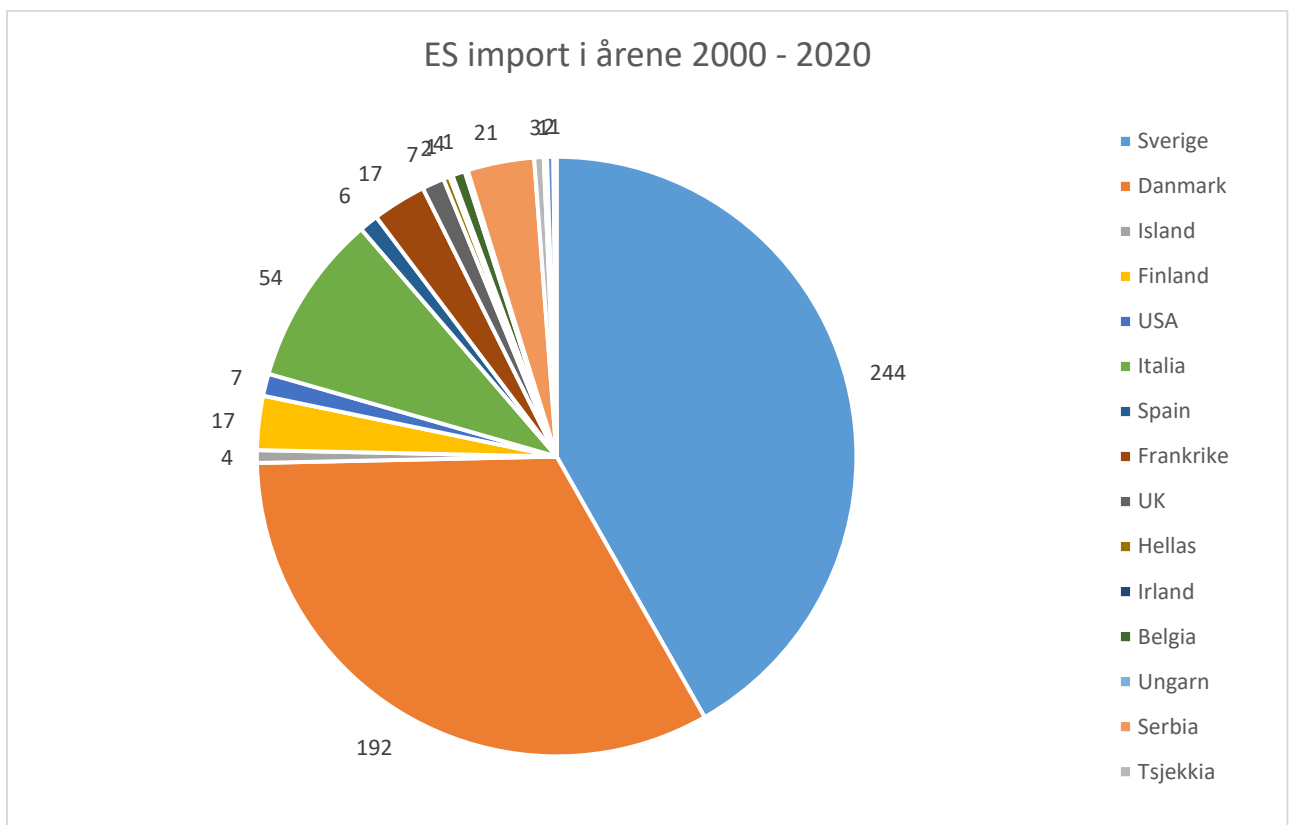

Fig. 7 – Importerte hunder fra EØS-området og USA i perioden 2000 – 2020

4.8 Kortsiktige og langsiktige mål

- Oppfordre til å bruke et større utvalg av hannhundene i avl.
- Opprettholde oversikt på antall avkom etter den enkelte hannhund registrert i Norge.
- Legge forholdene til rette for å hente avlsmateriale fra utlandet.
- Beregne og overvåke genetisk variasjon i rasen.

4.9 Tiltak for å nå målene

NESK skal oppdatere og publisere statistisk materiale fortløpende i strategiperioden. Vi vil med dette rette fokus på parametere som kan bidra til å øke rasens populasjonsstørrelse. Videre vil det gi fortløpende orientering og måling av tiltakenes effekt.

Tiltak nr.	Tiltak	Medium	Frekvens
4.1	Promotere engelsk setteren som jakthund	NESK.no, Facebook, Fuglehunden Messer etc	Løpende gjennom strategiperioden
4.2	Publisere oversikter over antall fødte engelsksettere	Årsberetning	Årlig hele strategiperioden
4.3	Publisering av de til enhver tid mest benyttede hannhunder	Årsberetning, NESK.no	Årlig hele strategiperioden
4.4	Oppfordre importører av utenlandske hunder å informere om bakgrunnen for import og dele slik informasjon.	NESK.no Fuglehunden	Løpende gjennom strategiperioden

5. ADFERD

5.1 Overordnet mål

Engelsk setteren skal være en utpreget vennlig hund med godt gemytt. Den skal være våken og energisk og gi inntrykk av å inneha stor jaktlyst, samtidig som den evner å beholde roen i stressede situasjoner.

5.2 Status adferd

En hunds gemytt er i stor grad arvelig og må hensyntas i avl. Miljøpåvirkninger kan også ha stor betydning for utvikling av hundens adferd. NESKs holdning er at hunder med dårlig og avvikende gemytt ikke skal benyttes i avl uansett årsak.

Engelsk setteren i Norge er generelt en funksjonell, sunn hund med stabil psyke. Den er vennlig og sosial i sin omgang med så vel mennesker som andre hunder, og den egner seg av den grunn meget godt som familiehund.

Det er ingen vesentlige adferdsproblemer i rasen, og avlsrådet har de siste årene ikke mottatt rapporter om alvorlige hendelser på jaktprøver eller utstillinger som har medført at hunder har blitt utestengt.

5.3 Kortsiktige og langsiktige mål

- Bevare og videreutvikle det gode gemyttet til engelsk setteren.
- Ikke bruke hunder som har negative anmerkninger knyttet til gemytt fra offisielle arrangement i avl.

5.4 Tiltak for å nå målene

Velfungerende hunder er en forutsetning for at vår jaktform skal kunne vinne forståelse og videreutvikles. Ingen andre gode egenskaper kan veie opp for dårlig gemytt.

Engelsk setterens gode gemytt er av uvurderlig verdi for at den skal kunne utføre sine arbeidsoppgaver som jakthund og som en trygg, hengiven familiehund. Å anvende hunder med dårlig gemytt i avlen er fra raseklubbens ståsted uakseptabelt. Vi ønsker at oppdrettere har fokus på avlshundens gemytt.

Tiltak nr.	Tiltak	Medium	Frekvens
5.1	Etablere et system for intern registrering og arkivering av gemyttanmerkninger fra jaktprøver og utstillinger	Etablere internt register på individ	Løpende gjennom strategiperioden
5.2	Individer med slik anmerkning på gemytt vil ikke kunne godkjennes som NESK avlshunder.		Løpende gjennom strategiperioden
5.3	NESK oppfordrer eiere av hunder som får flere negative bemerkninger på gemytt fra offisielt arrangement med anmodning om at hunden ikke benyttes i avl.		Løpende gjennom strategiperioden
5.4	Alle meldinger om uønsket adferd må kvalitetssikres før tiltak iverksettes.		Løpende gjennom strategiperioden

6. JAKTEGENSKAPER OG JAKTPRØVER

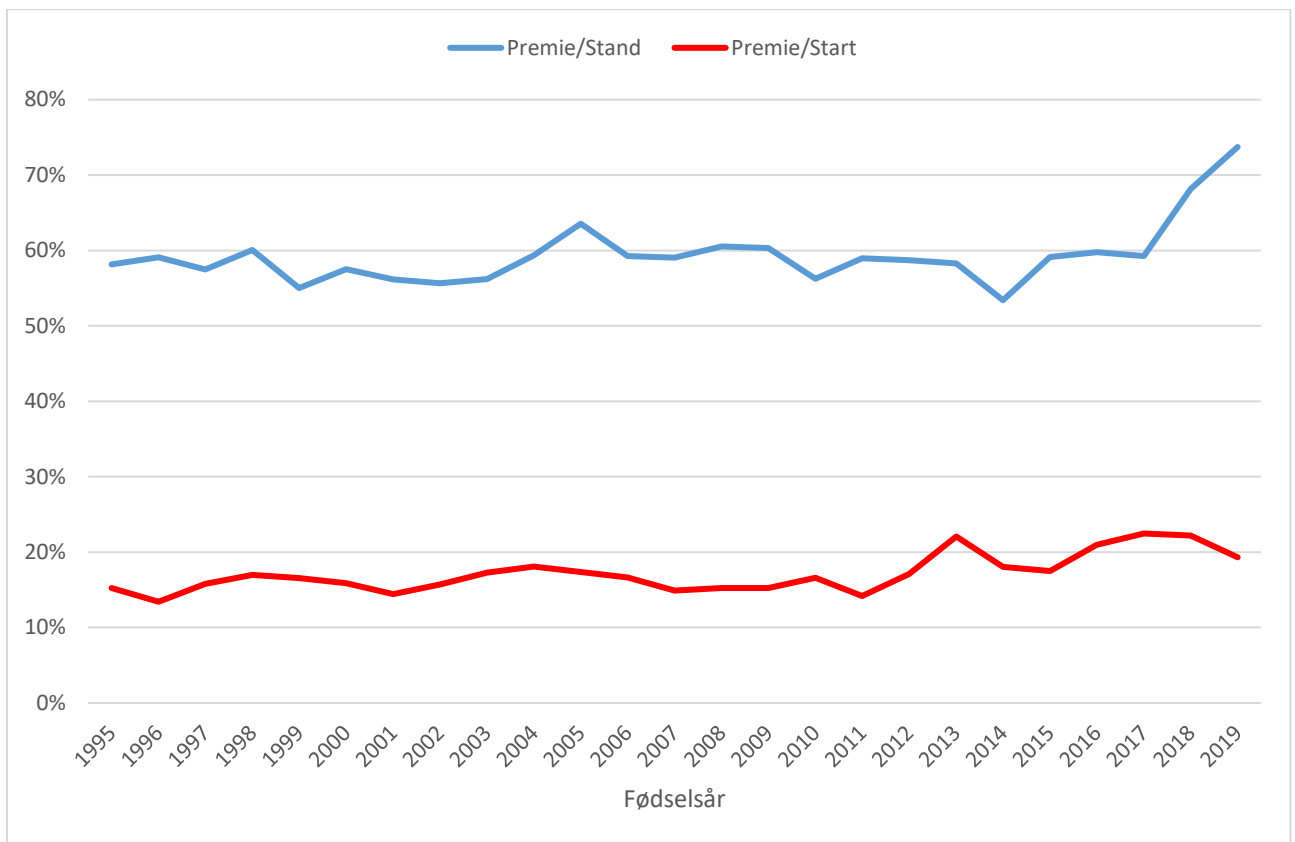
6.1 Overordnet mål

Engelsk setteren skal være jegerens og prøvedeltagerens førstevalg. Rasen skal karakteriseres ved stor jaktlyst og høy effektivitet både i søk og i behandling av fugl.

6.2 Dagens situasjon

Engelsk setteren er en stående fuglehund og fra rasens opprinnelse har denne egenskapen vært foredlet gjennom målrettet avl. Engelsk setterens bruksegenskaper skal bygge opp under både det jaktlige og muligheten til å bruke hunden i et allsidig friluftsliv utenom jakt sesongene. Jaktprøvene er en viktig arena for å vurdere disse egenskapene. Engelsk setteren plasserer seg helt i den ypperste eliten på jaktprøver, og rasen har en stor bredde. Data fra jaktprøver registreres i DogWeb og i Datahound, og de brukes aktivt av NESK for å vurdere engelsk setterens utvikling.

Figur 8 viser at engelsk setteren de siste 25 årene har hatt en svak positiv utvikling både med tanke på premie per stand og med tanke på premie per start.

Fig. 8 – Premie per start og premie per stand

6.3 Jaktlyst

Fuglehundklubbenes Forbund (FKF) sitt dommerutvalg (DU) så på et stort tallmateriale i tilknytning til dommerkonferansen i 2012, der konklusjonen var at det er samsvar mellom jaktlyst og fart. Det er også en klar sammenheng mellom jaktlyst og viltfinnerevne. Det er vårt inntrykk at dette fortsatt er gjeldende. Tidsserier viser at engelsk setteren både med tanke på jaktlyst og fart har en stabil trend, med et gjennomsnitt som ligger over eller på høyde med de andre rasene det er naturlig å sammenlikne seg med.

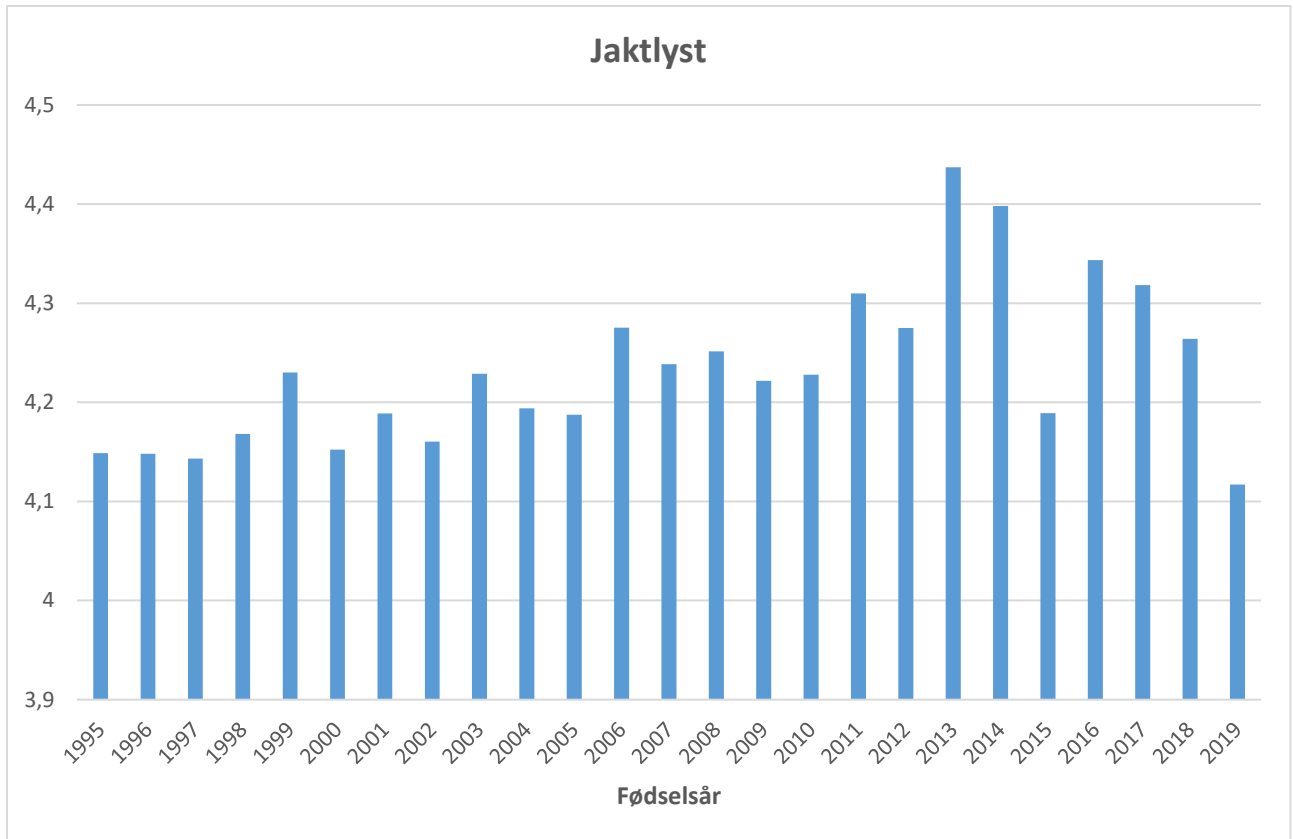

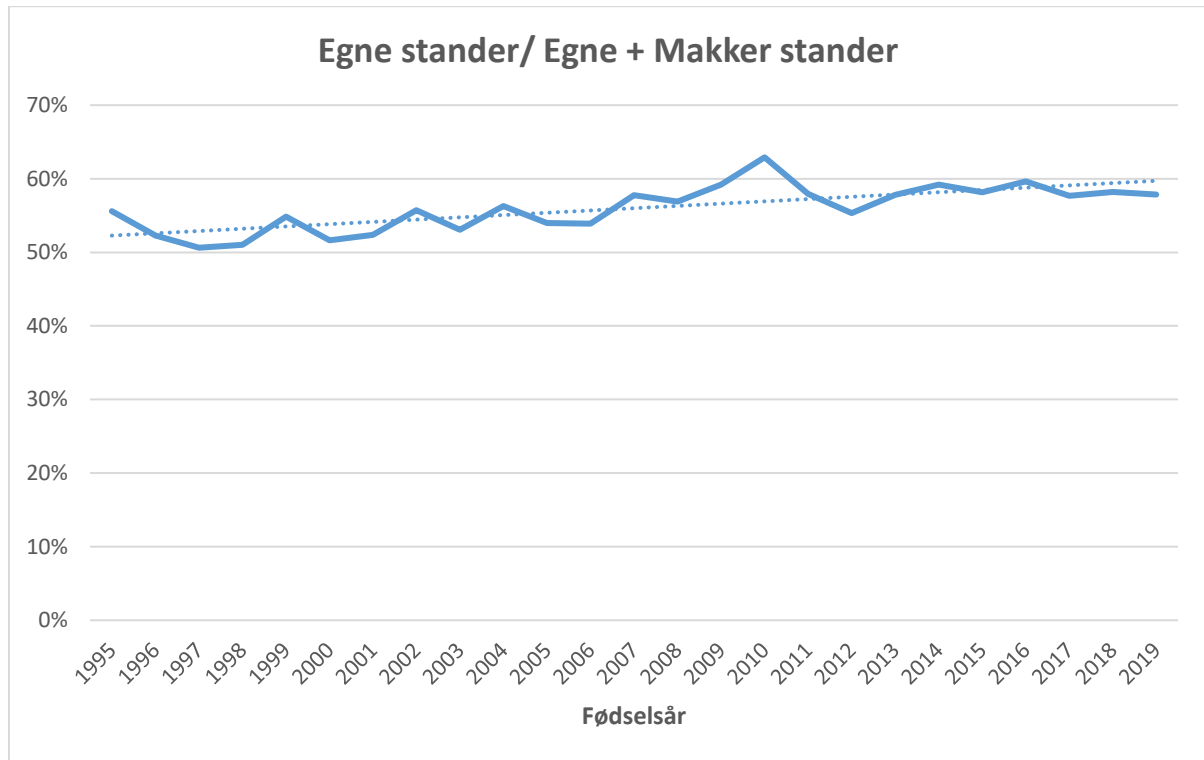
Fig. 9 – Jaktlyst

Figur 9 viser utvikling av jaktlyst over tid. Som det fremkommer av figuren har engelsk setteren hatt svakt stigende tall for jaktlyst over de siste 25 årene.

6.4 Viltfinnerevne og viltfinnerindeks

NESK har tatt ut data fra DogWeb og sett på viltfinnerevne hos engelsk settere. Det er beregnet en viltfinnerindeks for engelsk settere som har startet på jaktprøve i løpet av de ti siste registreringsår.

For å vurdere om det har vært noen utvikling i rasen på dette området så har gjennomsnittlig viltfinnerindeks per registreringsår blitt plottet i et diagram som vist nedenfor.

Fig. 10 – Viltfinnerevne

En ser en gjennomsnittlig positiv utvikling hvor engelsk setteren finner mer fugl enn makker.

6.5 Tomstand og fuglebehandling

Mange engelsk settere var tidligere ikke tøffe nok i fugl og hadde en stor andel tomstander. Det har vært stort fokus på dette i flere år, blant annet ved bruk av importhunder.

Figur 11 viser utviklingen i andelen tomstander for engelsk settere de siste 25 årene.

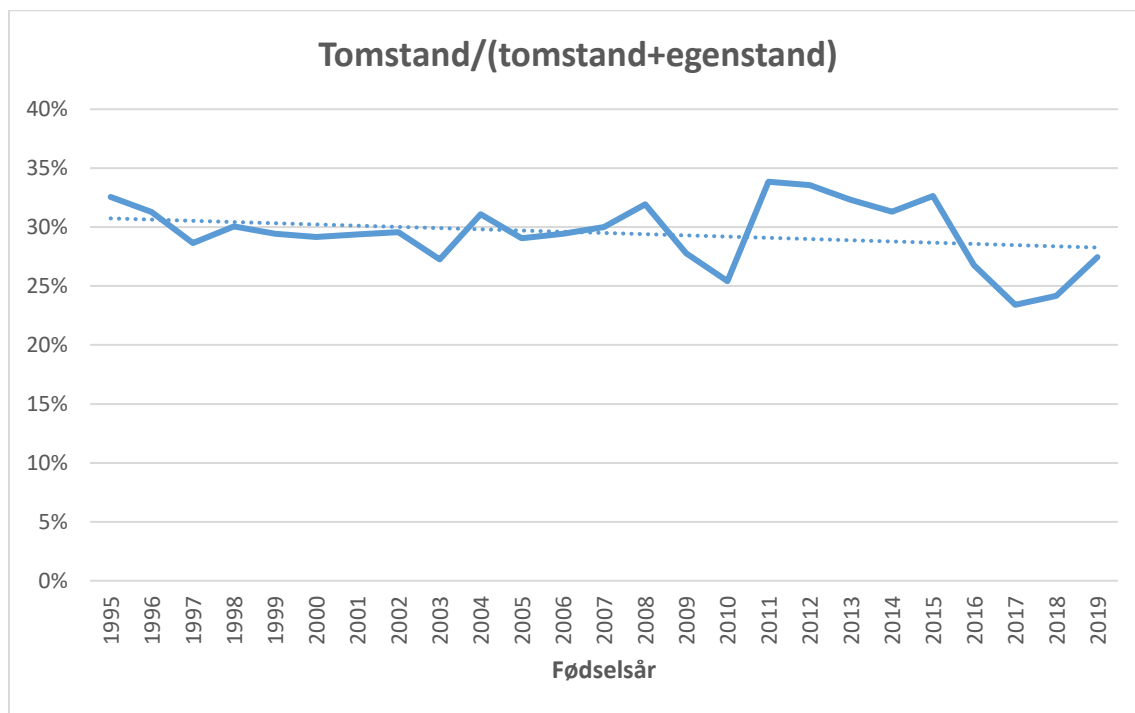
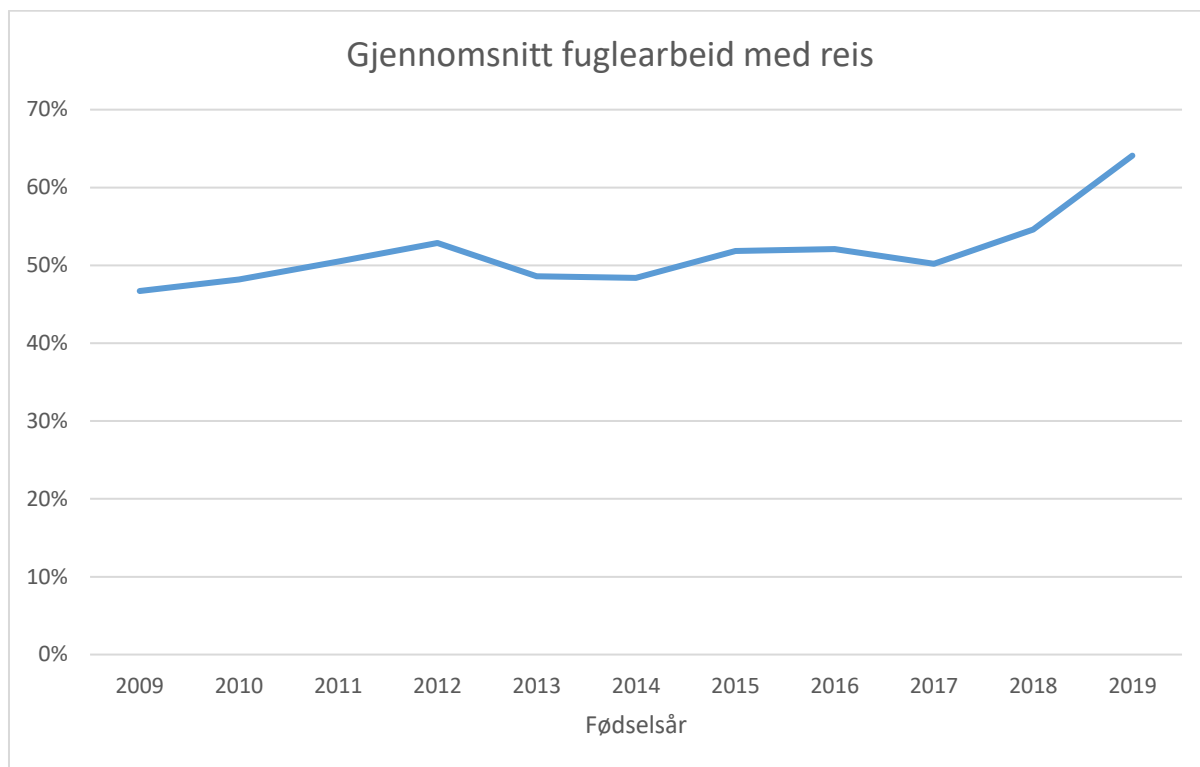

Fig. 11 – Andel tomstander

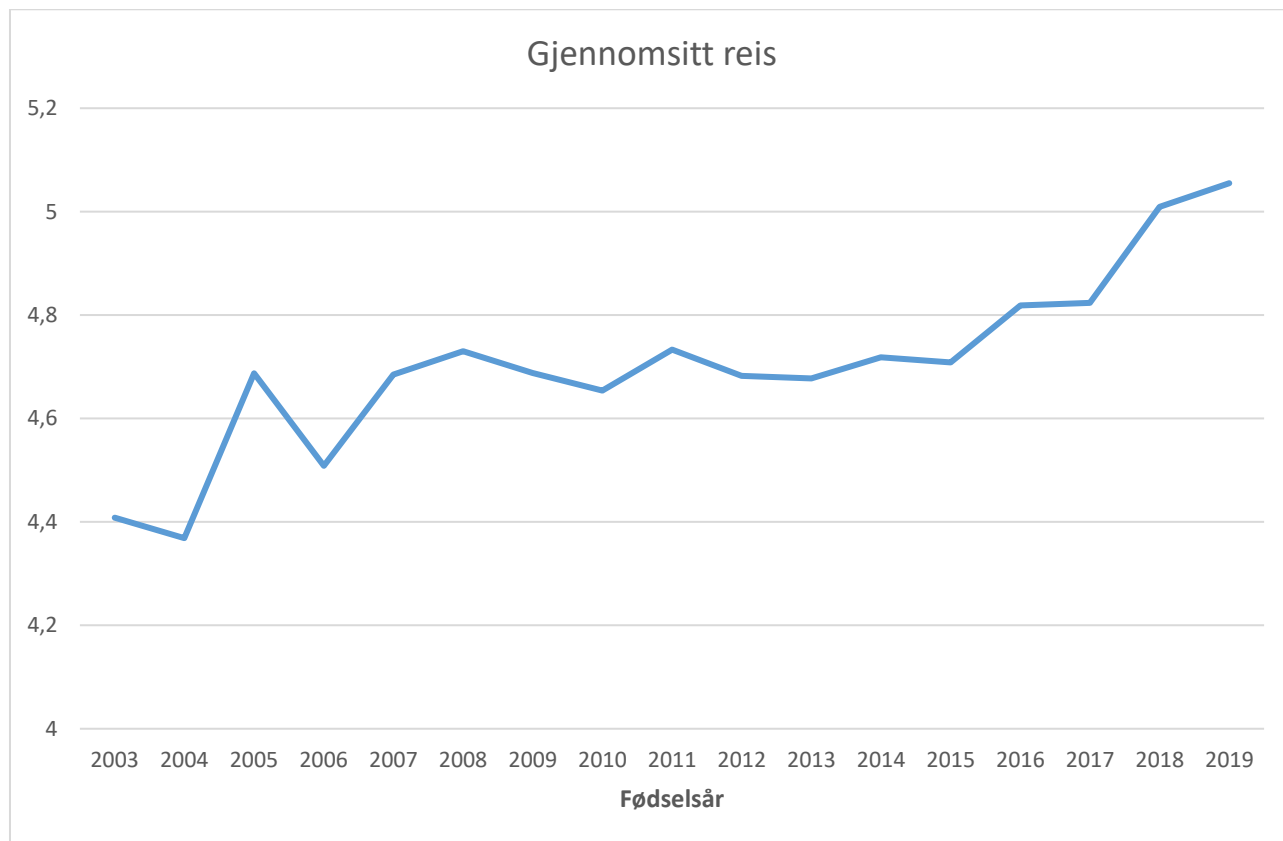
Figur 12 viser prosentandelen fuglearbeid hvor hunden har vist reis. Noen hunder får vist reis i en stor prosentdel av sine fuglearbeid, mens andre viser reis i mye mindre grad. De eldre hundene har flere prøvestarter og flere fuglearbeid enn de yngre og statistikken for disse årgangene er dermed sikrere.

Fig. 12 – Andel fuglearbeid med reis

Figur 13 viser rasens utvikling når det gjelder reis. Reis har blitt vektet i positiv retning mot djerv reis, det vil si at indeksen går fra 1 (nekter) til 6 (djerv).

De siste årskullene (2018 og 2019) er unge og kanskje ikke ferdig dresserte og kan derfor fremstå som en god del friskere i reisen enn eldre årganger.

Fig. 13 – Gjennomsnittlig reis

Prøveskjemaet for reis og presisjon ble endret i 2009, og ved beregning av indeks for reis er det kun data fra og med dette tidspunktet som benyttes. I perioden fra 2009 har det vært en positiv utvikling på presisjon. Dette gjør seg særlig gjeldende i de siste år. Presisjon har blitt vektet i positiv retning mot helt presis, det vil si at indeksen går fra 1 (meget upresis) til 4 (helt presis).

Figur 14 viser at gjennomsnitt presisjon i forhold til fødselsår. Grafen indikerer at vi ser ut til å ha en fin oppadgående trend for rasen.

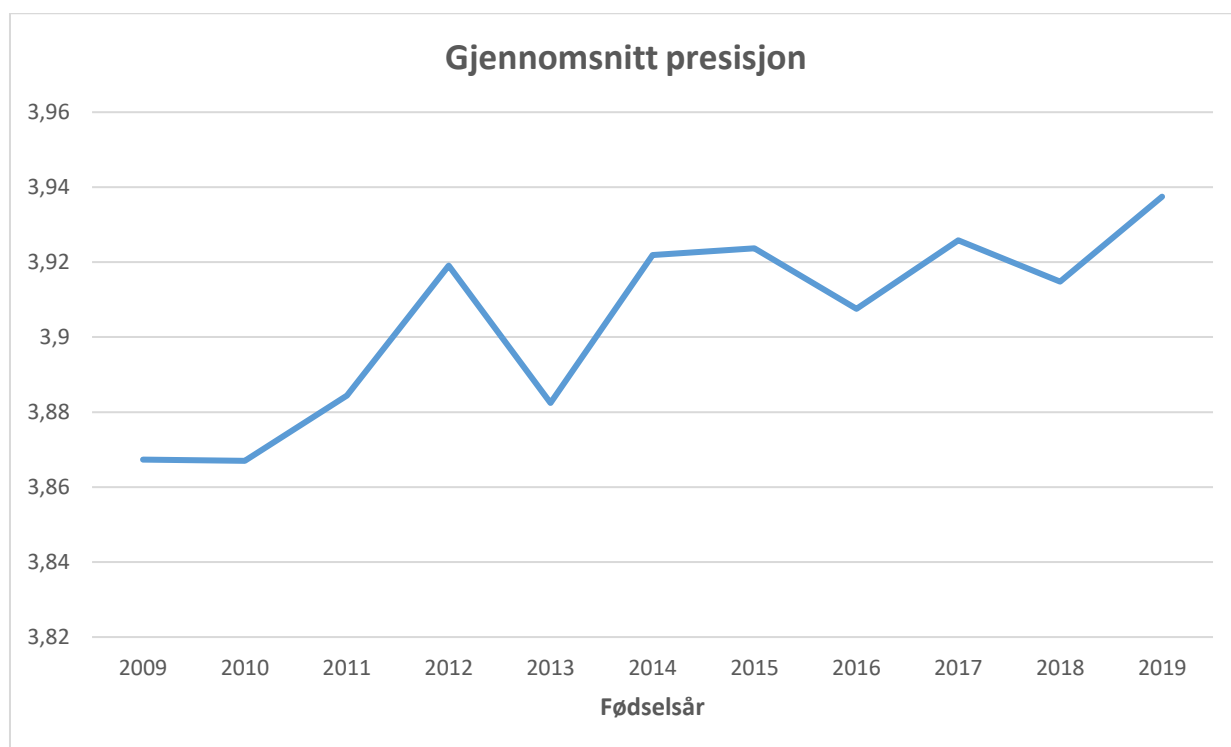

Fig. 14 – Gjennomsnittlig presisjon

6.6 Kortsiktige og langsiktige mål

Det overordnede mål må fortsatt være å forbedre den engelske setters egenskaper på jakt og på jaktprøver.

- Engelsk setteren skal i løpet av den kommende generasjonen opprettholde eller forbedre rasens gjennomsnitt for jaktlyst
- Engelsk setteren kan fortsatt bli enda djervere i fugl
- Rasens gjennomsnitt for tomstander skal reduseres i løpet av den kommende generasjoner.

6.7 Tiltak for å nå målene

For å lykkes i hundeavl er det viktig å ha mest mulig informasjon om flest mulig egenskaper - og å selektere avlsdyr på grunnlag av denne informasjonen. Noen egenskaper må vektlegges mer enn andre, og i denne sammenheng er klare prioriteringer og informasjon viktig. Det er oppdretterne som er ansvarlige for avlsarbeidet som gjøres innen rasen. Avlsrådets og klubbens ansvar er å gjøre data og informasjon tilgjengelig, slik at oppdretterne kan gjøre gode og riktige valg.

Tiltak nr.	Tiltak	Medium	Frekvens
4.1	Publisere informasjon om jaktlyst og viltfinnerevne	NESK.no, Datahound, Årsberetningen	Løpende
4.2	Publisere informasjon om reis, presisjon og tomstander	Datahound	Løpende
4.3	Ha jevnlig evalueringer av kriterier som skal stilles til NESK avlshunder	Årsberetning, NESK.no Fuglehunden	Løpende

7. HELSE

7.1 Overordnet mål

Det er et mål å opprettholde engelsk setterens gode generelle helse, slik at den kan fortsette å være en velfungerende hund til aktiv bruk i jakt og konkurranser. Det er ønskelig å redusere helseproblemer knyttet til allergi, lavt stoffskifte, og sykdommer i skjelett og ledd.

7.2 Sykdommer i rasen

Engelsk setteren er en hunderase med generelt god helse, og NESK har gjennom mange år arbeidet med registrering av enkelte sykdommer som vi nå har god oversikt over. Det er ønskelig med bedre oversikt over forekomst av allergi, lavt stoffskifte (hypotyreose), bruskløsning (osteocondrose), kløløsning og spondylose.

7.3 Hofteleddsdysplasi (HD)

Hofteleddsdysplasi er en utviklingsfeil i et eller begge hofteledd, og innebærer blant annet at lårhodet ikke er godt tilpasset hofteskålen. Det dannes sekundærforandringer i form av forkalkninger rundt leddet, som kan føre til redusert bevegelighet og smerter. Utvikling av HD skyldes både arvelige- og miljømessige faktorer. I tillegg til status etter røntgen får hver hund en HD-indeks, som er beregnet ut ifra egen og nære slektingers HD-diagnose. Indeksen indikerer hvordan hundens avlsmessige egenskaper er i forhold til rasens gjennomsnitt som er definert til 100.

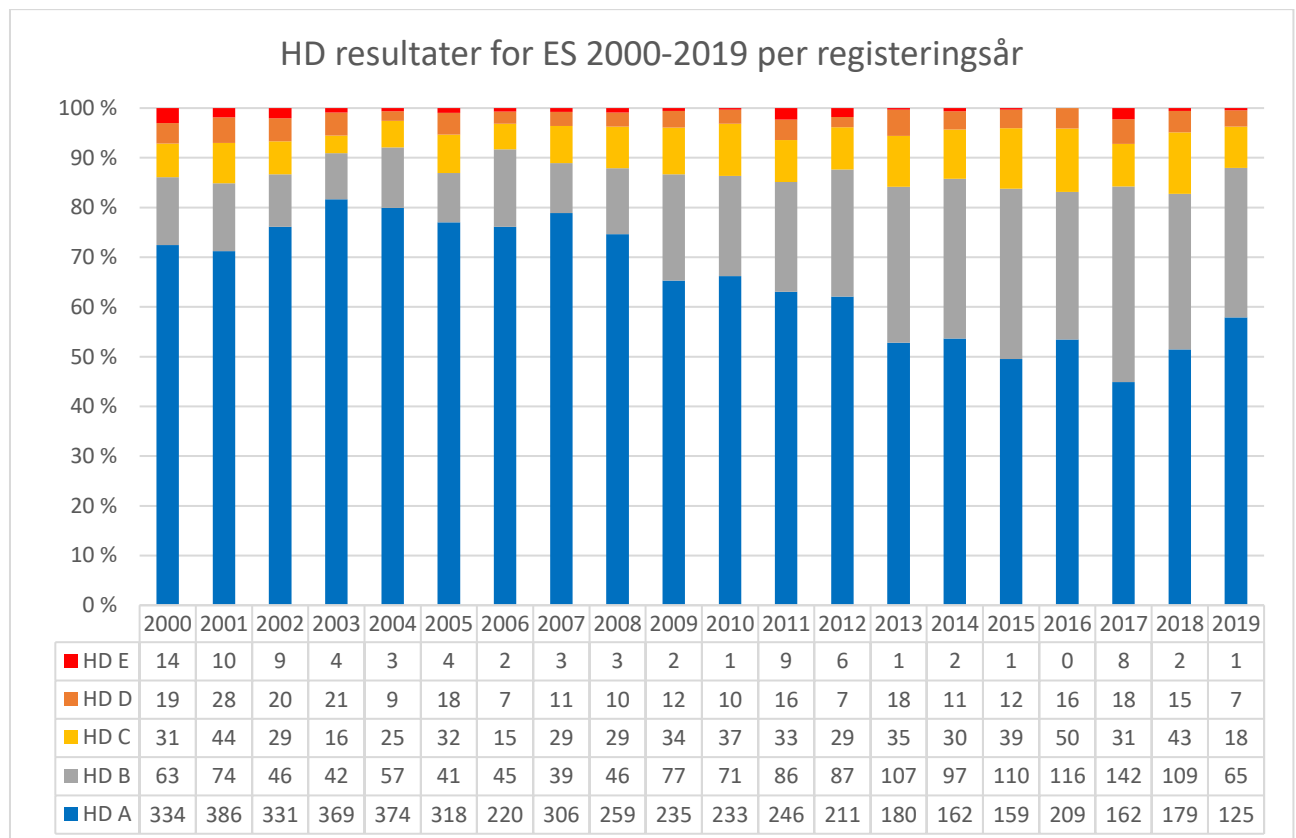

Fig. 15 – HD-kategorier fra 2000-2019

7.4 Ceroid Lipofuscinose (CL)

Ceroid lipofuscinose er en arvelig sykdom som angriper hundens sentralnervesystem. Sykdommen er dødelig og er den mest alvorlige arvelige lidelsen på engelsk setter. Sykdommen har en autosomal recessiv arvegang, det vil si at et individ må arve genet for sykdommen fra begge foreldrene for å utvikle sykdommen. Etter innføring av registreringsrestriksjoner er CL ikke lenger utbredt i rasen.

7.5 Progressiv retinal atrofi (PRA)

PRA er betegnelsen på en sykdom som angriper synscellene i øynenes netthinner og som gradvis medfører tap av syn.

Sykdommen har en autosomal recessiv arvegang, det vil si at et individ må arve genet for sykdommen fra begge foreldrene for å utvikle sykdommen. Genet kan avdekkes med en gentest som enten kan tas som en svaber fra munnhulen eller med en blodprøve. Resultatet av testen blir registrert i DogWeb med følgende mulige diagnoser:

Diagnose	Forklaring
<i>Fri</i>	Hunden bærer ikke genet for sykdommen PRA
<i>Bærer</i>	Hunden er frisk, men bærer genet for sykdommen PRA. Den vil aldri selv utvikle sykdommen.
<i>Syk/affisert</i>	Hunden har arvet genet for PRA fra begge foreldre og er affisert (er allerede syk eller vil på et tidspunkt utvikle sykdommen)

7.6 Hypotyreose og kløløsning

Kløløsning (symmetrisk lupoid onychodystrofi) er en sykdom der en eller flere klør løsner. Tilstanden er smertefull, og selv om tilstanden bedrer seg, er det ikke uvanlig at hundene får tilbakefall. Klørne som vokser ut igjen er misdannet og affiserte hunder kan oppleve smerter ved løping i terreng.

Hypotyreose sees vanligvis hos middelaldrende hunder og skyldes nedsatt produksjon av hormonet tyroksin i skjoldbruskkjertelen. Symptomer er vektøkning, nedsatt utholdenhet, trøtthet og dårlig pelskvalitet. Diagnosen stilles ved å måle tyroksinhormoner og antistoffer mot disse i blodet.

Kløløsning og hypotyreose er sykdommer hvor man antar at flere gener sammen med forskjellige miljøfaktorer har betydning for om hunder blir syke eller ikke. Samspillet mellom gener og miljøfaktorer vil også kunne påvirke sykdomsforløpet hos de enkelte hundene. Det har tidligere vært et forskningsprosjekt på kløløsning og hypotyreose der NGK og NESK var bidragsytere. I dette prosjektet ble det vist at det er en assosiasjon mellom sykdommene hypotyreose og kløløsning. For mer informasjon om forskningsprosjektet, les er her:

<https://www.nmbu.no/forskning/disputaser/pressemeldinger/node/23739>

7.7 Andre sykdommer

7.7.1 Atopisk dermatitt

Atopisk dermatitt er en sykdom der fremtredende symptomer er kløe, gjentatte ørebetennelser og såre poter. Det er sannsynlig at det er en viss arvelig disposisjon for sykdommen, men årsaken er så langt ukjent. Det er uklart hvor stort omfanget av sykdommen er hos engelsk setteren. Generelt bør hunder som har sykdommen registreres med opplysningen i DogWeb / Datahound, og syke individer bør ikke brukes i avl.

7.6.2 Osteochondrosis dissicans (OCD, bruskløsning)

Bruskløsning er en sykdom i skjelettet som iblant forekommer hos engelsk setter. Det er sannsynlig at det er en viss arvelig disposisjon for sykdommen. Hunder som har denne sykdommen bør registreres med opplysninger i Datahound (NESK basen).

7.6.3 Forkalkninger i ryggøylen (Spondylose)

Spondylose er ikke uvanlig hos eldre engelske settere og hos brukshunder i andre raser. Det er uklart i hvor stor grad sykdommen er arvelig hos engelsk setter. Det er av interesse å kartlegge om det foreligger familiære opphopninger av forekomst av denne sykdommen, og hunder som får spondylose før fylte 5 år bør registreres i Datahound. Det oppfordres til å melde inn helseopplysninger til avlsrådet i NESK.

7.8 Kortsiktige og langsiktige mål

- Kartlegge, publisere og dermed på sikt redusere forekomst av definerte sykdommer
- Redusere forekomsten av HD, spesielt middels og sterk grad (D og E)
- Opprettholde avlsrestriksjoner på sykdommer med autosomal recessiv arvegang (PRA og CL)
- Redusere forekomsten av hypotyreose og kløløsning hos engelsksetter

7.9 Tiltak for å nå målene

Tiltak nr.	Tiltak	Medium	Frekvens
7.1	Oppfordre oppdrettere til å avle på foreldredyr med en samlet HD-indeks høyere enn 200	NESK.no	Løpende
7.2	Opprettholde registreringsrestriksjoner for PRA og CL	Årsberetning, NESK.no	Løpende
7.3	Offentliggjøre helseinformasjon om enkeltindivider i Datahound	Datahound	Løpende
7.4	Øke kunnskap om andre relevante sykdommer hos engelsk setter	Foredrag, NESK.no, Facebook, Fuglehunden	Løpende

Dødsmelding:

Vi oppfordrer eiere til å registrere dødsårsak for sine hunder via min side hos nkk.no Et slikt register vil i fremtiden kunne brukes til å karakterisere omfang av ulike sykdommer, og bidra til målrettet forskning.

8. EKSTERIØR

8.1 Overordnet mål

Engelsk setteren skal være en middels høy, harmonisk bygget stående fuglehund med rene linjer og elegante bevegelser. Den skal ha kraftig benstamme, være velvinklet, muskuløs, med velutviklet brystkasse, kort sterk lend og bredt kryss.

I Norge brukes mankehøyden fra den gamle engelske standarden som var tilpasset jakthunder:

Hannhunder: 58-64 cm

Tisper: 54-60 cm

8.2 Dagens engelsk setter

Eksteriørmessig fremstår dagens engelsksetter i hovedsak som beskrevet i den vedtatte rasestandarden. Alle engelsksettere ble målt på utstillinger i perioden 2007-2009 for å få en oversikt over rasens størrelse. Antall individer som ble målt var totalt 1539, derav 687 hannhunder og 852 tisper. Gjennomsnittet for hannhunder lå på 61 cm og for tisper på 56 cm. Avlsrådet antar at dette fremdeles er situasjonen.

For å stille i brukshundklassen på utstilling må hunden være premiært på jaktprøve. I 2020 ble 43 % av alle hunder som ble vist frem på utstilling vist frem i brukshundklassen (BK). Av de resterende hundene ble 18 % vist frem i juniorklassen (JK), 14 % i unghundklassen (UK), 14 % i åpen klasse (AK) og 6 % i championklassen (CHK). Når det gjelder premiegrad har hele 50 % av hundene fått Excellent, og kun svært få hunder har fått «Kan Ikke Premieres» (KIP).

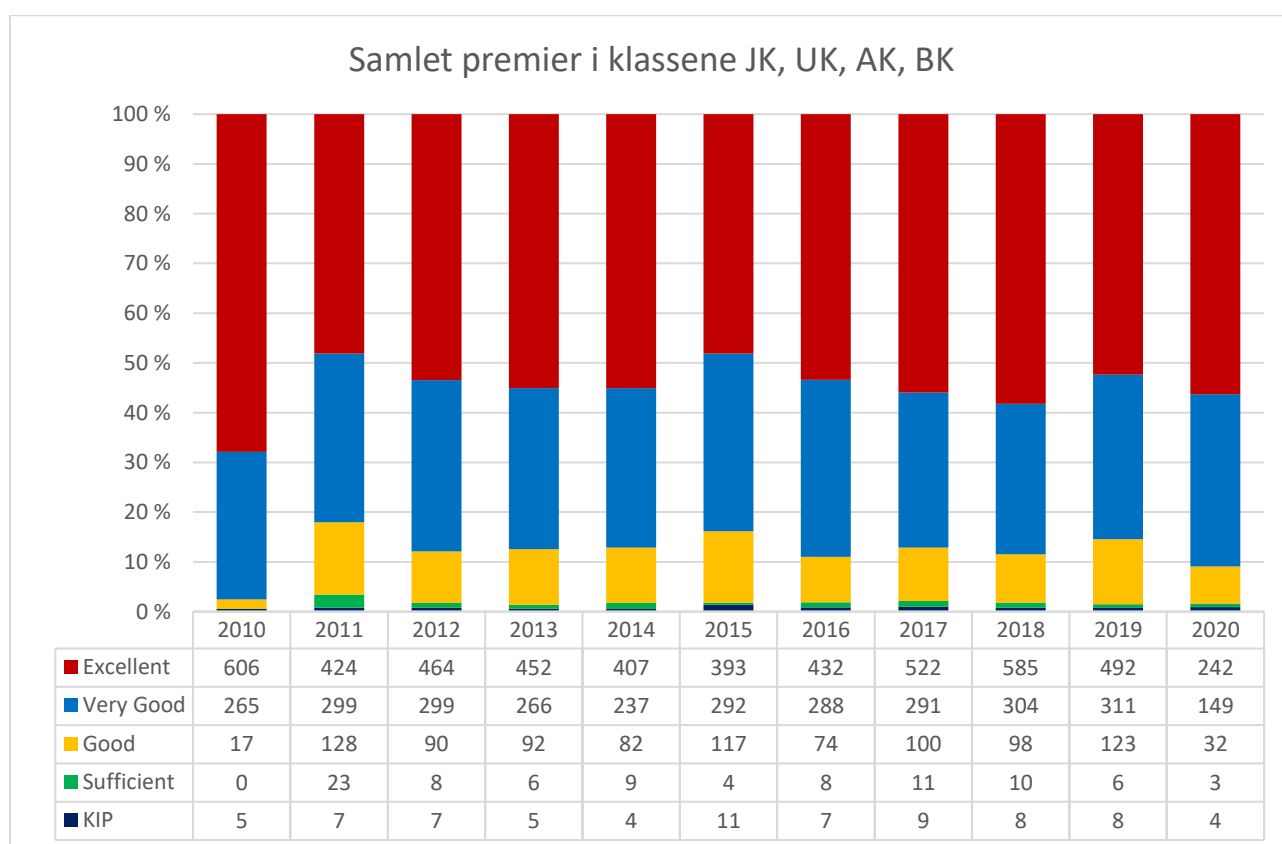
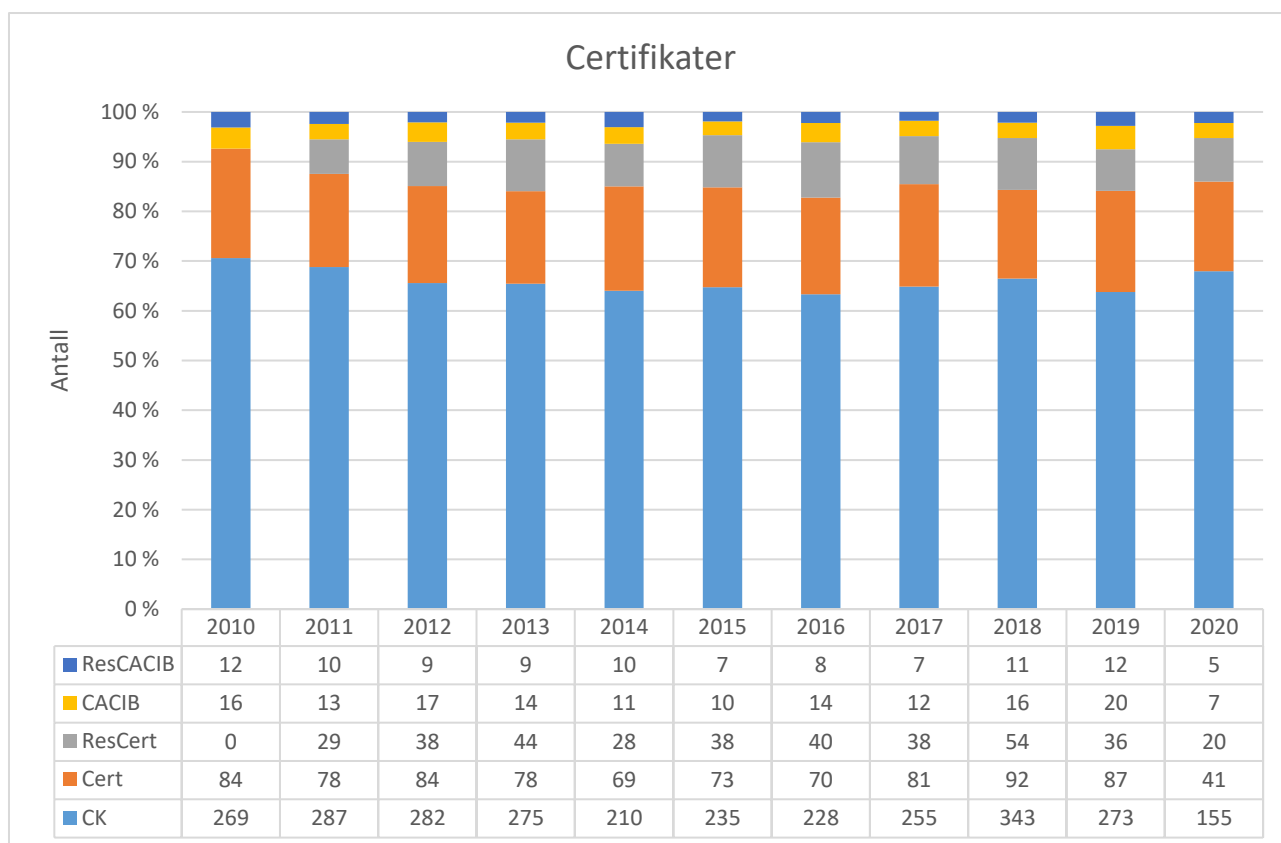

Fig. 16 – Antall av ulike premiegrader per utstillingsklasse

Fig. 17 – Antall tildelte CK, CERT, CACIB og resCACIB

Cert kan deles ut i klassene beste hannhund og beste tisper til den beste jaktpremierte tisper og hannhund som kan bruke certet for å oppnå championat. På internasjonale utstillinger kan det i tillegg deles ut Cacib og res Cacib, men kun til hunder i UK, AK, BK og CHK (ikke i JK og veteranklassen). Disse utmerkelsene går til beste tisper og hannhund fra de nevnte klasser, uavhengig av om de er jaktpremiert eller ikke.

NKK har innført Nordic Cert, som kan gi Nordic championat etter fastsatte kriterier. I Norge, Sverige og Danmark kan det være Nordic Cert i stedet for Cacib for respektive nasjonale kennelklubb arrangement. Hunden trenger ikke jaktpremie for å tildeles Nordic Cert. For å oppnå Nordic championat må man først være utstillingschampion i eget land.

8.3 Kortsiktige og langsiktige mål

- Den engelsk setter skal være funksjonell, vakker og fullt ut tilfredsstillende eksteriørstandardens krav, samtidig som den skal være en særdeles god jakthund.
- Arbeide for en homogen og rasetypisk engelsk setter og unngå deling av rasen i «show setter» og «trial setter».

8.4 Tiltak for å nå målene

Tiltak nr.	Tiltak	Medium	Frekvens
8.1	Opprettholde avlskriterier som legger vekt på foreldretyr med dokumentert premiering på jaktprøve og utstilling	NESK.no	Løpende
8.2	Ha fokus på mankehøyde slik at hundene ikke blir lavere enn dagens gjennomsnitt	NESK.no, Årsberetning Fuglehunden Måle hundene på utstillinger	Løpende
8.3	Arrangere eksteriørdommerkonferanse i løpet av strategiperioden		Strategiperioden (5 års syklus)
8.4	Publisere statistikk og orientere om utvikling av rasens eksteriør	NESK.no, Årsberetning Fuglehunden	Løpende